

LUẬN ÁN TIẾN SĨ TRIẾT HỌC
PHAN VĂN BA. *Vấn đề giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam hiện nay*

Chuyên ngành: Chủ nghĩa duy vật biện chứng

Mã số: 62 2 80 05

Việt Nam là một quốc gia đa dân tộc. Từ thế hệ này đến thế hệ khác, từ thời này qua thời khác, truyền thống đoàn kết dân tộc luôn được vun đắp, hun đúc tạo nên sự gắn kết không thể chia cắt giữa các dân tộc trong đại gia đình các dân tộc Việt Nam. Tuy nhiên, thực tiễn lịch sử đã cho ta bài học vô giá, đó là một dân tộc dù có bề dày lịch sử và truyền thống đến đâu nhưng nếu lơ là lỏng lẻo việc giáo dục thế hệ trẻ sẽ đưa dân tộc đó đến sự đổ vỡ.

Đối với Đảng và Nhà nước Việt Nam, việc xây dựng, củng cố khối đại đoàn kết dân tộc ở các thời kỳ cách mạng luôn được xem là vấn đề chiến lược quan trọng. Việc thực hiện các nghị quyết của Đảng, chính sách của Nhà nước liên quan đến phát huy truyền thống đoàn kết dân tộc trong thời kỳ xây dựng CNXH đã đem lại những thành tựu rất đáng ghi nhận. Song, vấn đề đoàn kết dân tộc vẫn còn tiềm ẩn nhiều phức tạp, ảnh hưởng không tốt đến tinh thần và thái độ của thế hệ trẻ nước ta. Những năm gần đây trong thế hệ trẻ đã nổi lên hiện tượng rất đáng lo ngại là lý tưởng XHCN có phần mờ nhạt ở một bộ phận không nhỏ, sự hiểu biết về lịch sử và truyền thống dân tộc bị sa sút thấy rất rõ ở học sinh và sinh viên trong nhà trường. Những thay đổi này

có phần do mặt trái của toàn cầu hóa, nhưng cái căn bản nhất là do sự yếu kém, bất cập của nền giáo dục nước ta. Việc nghiên cứu có hệ thống từ thực tiễn đến lý luận vấn đề nêu trên như một đòi hỏi khách quan của thời kỳ phát triển đất nước, vấn đề có ý nghĩa to lớn đối với tiền đồ của cách mạng.

Với quan điểm như trên, nghiên cứu sinh Phan Văn Ba đã lựa chọn vấn đề “*Vấn đề giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam hiện nay*” làm đề tài nghiên cứu cho bản luận án của mình.

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo và các công trình nghiên cứu của tác giả, luận án gồm 3 chương, 198 trang.

Chương I: *Vai trò của giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam*, làm rõ quan điểm mác xít về truyền thống đoàn kết dân tộc, nội dung và vai trò của giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ.

Phân tích và làm rõ các khái niệm “dân tộc”, “truyền thống”, giáo dục”, “đoàn kết” được đề cập trong luận án, tác giả khái quát lên khái niệm “giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc”. Tác giả nêu rõ, giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ chính là sự kết nối giữa quá khứ (tức truyền thống đoàn kết dân tộc trong lịch sử) với hiện tại và tương lai, làm cho sự phát triển của con người và xã hội được liên tục, không bị hụt hẫng. Đây là hành trang quan trọng và tối cần thiết cho những cuộc hành trình đi đến tương lai của thế hệ trẻ.

Cơ sở hình thành truyền thống đoàn kết dân tộc Việt Nam, theo tác giả, gồm ba yếu tố: 1/ các dân tộc nước ta cùng chịu chung ảnh hưởng của hoàn cảnh thiên nhiên nhiều tiềm năng nhưng đầy bất trắc; 2/ các dân tộc nước ta cùng chung lợi ích và vận mệnh lịch sử; và 3/ các dân tộc nước ta có chung ý thức bảo tồn và phát triển nền văn hóa dân tộc thống nhất trong tính đa dạng. Bên cạnh đó, truyền thống đoàn kết dân tộc trong thời đại Hồ Chí Minh, dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản, đặc biệt là vai trò của Hồ Chí Minh, truyền thống đoàn kết dân tộc được nâng lên tầm cao mới, có cơ sở lý luận, có mục tiêu và nguyên tắc rõ ràng.

Phân tích quan điểm mác xít về giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ trong sự nghiệp cách mạng, tác giả nhấn mạnh giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc là một bộ phận quan trọng của giáo dục các giá trị tinh thần truyền thống Việt Nam. *Nội dung chủ yếu của giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc Việt Nam*, theo tác giả, tập trung vào bốn vấn đề: giáo dục tinh thần yêu nước gắn với bảo vệ độc lập dân tộc và thống nhất Tổ quốc; giáo dục ý thức tự lực tự cường và đoàn kết chung thủy giữa các dân tộc anh em; giáo dục ý thức giữ gìn, làm giàu và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc; giáo dục lịch sử dân tộc và thái độ biết ơn đối với công lao các thế hệ trước.

Chương II, *Giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam hiện nay - thực trạng và vấn đề*, đánh giá thực trạng việc giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam trong thời kỳ đổi mới nhằm phát hiện những mâu thuẫn, bất cập của việc giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc và vấn đề đặt ra.

Trước tiên tác giả phân tích và nêu lên các nhân tố tác động đến việc giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ và chỉ rõ, qua hơn 20 năm thực hiện công tác đổi mới ở nước ta, môi trường chung giáo dục thế hệ trẻ bị ô nhiễm khá nặng. Tham nhũng là quốc nạn và các tệ nạn xã hội diễn ra trên diện rộng, mức độ ngày càng nguy hiểm và tinh vi, đạo lý và các giá trị tinh thần dân tộc bị xem nhẹ,... chưa có biện pháp ngăn chặn hữu hiệu. Những tấm gương xấu trong xã hội đã phản chiếu và dội mạnh vào tâm hồn của lớp trẻ dễ dàng đẩy họ vào con đường sai lệch và phạm tội.

Về thực trạng giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam hiện nay, tác giả rút ra một số nhận xét: 1/ Giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ ở gia đình có ý nghĩa rất quan trọng cho bước khởi đầu của lớp trẻ. Tuy nhiên, những người lớn trong gia đình hầu như chỉ quan tâm đến đời sống vật chất, tạo dựng cơ ngơi đầy đủ cho con cái bằng mọi giá, ít để ý đến việc dạy dỗ chúng trở thành người có ích cho đất nước sau này. 2/ Giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc trong nhà trường cũng có được quan tâm, tuy nhiên, ngành giáo dục, cụ thể là giáo dục phổ thông rất lúng túng khi xây dựng chương trình cải cách giáo dục và xem nhẹ nội dung giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc qua các môn thuộc khoa học xã hội và nhân văn, đặc biệt là môn lịch sử. 3/ Hoạt động giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc của hệ thống chính trị cho thế hệ trẻ chưa thấy hết vai trò của giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc đối với thế hệ trẻ mà đây lại là lực lượng đông đảo nhất trong xã hội. Nhìn chung, các tổ chức thuộc hệ thống chính trị nước ta nhất là các tổ chức đoàn thể, quần chúng chưa đặt

tâm huyết của mình đối với vấn đề giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ trước tình hình mới của đất nước. Họ còn xem đây là công việc của nhà trường hoặc xã hội nói chung. 4/ Bên cạnh đó, nhận thức và thái độ của thế hệ trẻ đối với truyền thống đoàn kết dân tộc cũng vừa mang tính tích cực (nhìn chung số đông thanh niên có suy nghĩ và hành động đúng đắn, thiết thực giữ gìn truyền thống đoàn kết dân tộc; nhiều người trong số đó thật sự trưởng thành, mong muốn có những đóng góp công sức đưa đất nước thoát cảnh nghèo nàn, lạc hậu; biết cảm thông, chia sẻ với đồng bào đang gặp khó khăn, hoạn nạn; nhiều tấm gương tiêu biểu của thanh niên đang để thế hệ trẻ học tập) vừa mang tính tiêu cực (có sự thay đổi định hướng giá trị nhân cách con người Việt Nam khi chuyển sang nền kinh tế thị trường, và những thay đổi này trong thế hệ trẻ là hết sức đáng lo ngại. Ở thành thị và nông thôn xuất hiện hai xu hướng đan xen, phức tạp: một, chạy theo lối sống cá nhân ích kỷ, thực dụng; hai, quay về với những tập tục truyền thống cổ hủ. Số thanh niên ở các vùng có đông đồng bào dân tộc thiểu số rất dễ bị các thế lực phản động lợi dụng, kích động ly khai, chia rẽ khối đoàn kết dân tộc).

Từ thực tiễn đó, cuối chương II, tác giả rút ra một số *vấn đề đặt ra đối với việc giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam*.

Chương III: *Quan điểm và giải pháp giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam hiện nay (tr.99-150)*.

Trên cơ sở những nghiên cứu ở trên đồng thời làm rõ *quan điểm giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam (tiết 1)*, tác giả đề xuất một

số giải pháp giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam hiện nay (tiết 2) nhằm đổi mới giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ phù hợp với những đòi hỏi của sự nghiệp đổi mới – mở cửa – hội nhập kinh tế quốc tế hiện nay:

- Nâng cao nhận thức về truyền thống đoàn kết dân tộc cho các chủ thể giáo dục trong bối cảnh mới của đất nước.

- Giải quyết hài hòa quan hệ lợi ích của các tầng lớp nhân dân, lành mạnh hóa các quan hệ xã hội làm cơ sở để giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc cho thế hệ trẻ.

- Đổi mới mạnh mẽ giáo dục trong nhà trường theo hướng quan tâm thích đáng tới chất lượng và hiệu quả giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc về đội ngũ giáo viên các bộ môn khoa học xã hội và nhân văn, về nội dung chương trình và sách giáo khoa theo hướng tăng cường nội dung giáo dục giá trị truyền thống dân tộc, trong đó có truyền thống đoàn kết dân tộc.

- Đa dạng hóa hình thức giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc, mở rộng quan hệ giao lưu với các dân tộc, kết hợp giáo dục truyền thống đoàn kết dân tộc và đoàn kết quốc tế.

- Tiếp tục đổi mới hệ thống chính trị, thực hiện có hiệu quả chính sách đại đoàn kết toàn dân tộc nhằm giáo dục thế hệ trẻ trong điều kiện hội nhập toàn cầu hóa, khu vực hóa hiện nay.

Luận án được bảo vệ thành công tại Hội đồng chấm luận án cấp Nhà nước, họp tại Học viện Chính trị - Hành chính quốc gia Hồ Chí Minh, tháng 6/2008.

KHÁNH VÂN
giới thiệu